

SPROG- KRÆSEN

Nyt fra
Den Danske
Sprogkreds 16

12. oktober
2022

I år er det 150 år siden, N.F.S. Grundtvig døde, og i *Sprogkræsen 16* mindes vi ham og hans fænomene brug af det danske sprog i tre artikler, en anmeldelse af en ny bog, to ordlister og et digt, som er skrevet af et af vores medlemmer. Herudover anmelder vi Dansk Sprognævns seniorforsker Marianne Rathjes bog om sproglige *tildenser*, og den polske professor Józef Jarosz' forskning om det, han kalder danske tvillingeformler, altså udtryk som *i huj og hast* og *vind og vejr*. Endelig giver Karin Louise Sigurskjold eksempler på konstruerede sprog og analyserer socialdemokratisk spin, som det fremstår i en annonce, der var bragt i de store danske dagblade i sommer. *Sprogkræsen 16* indeholder som altid originale illustrationer af billedkunstneren, Gert Ejton, billeder fra Den Danske Sprogkreds' seneste aktiviteter og en kalender for resten af året og begyndelsen af det nye.

God læselyst!

Den Danske Sprogkreds' bestyrelse

Lise Bostrup (formand og redaktør)
Ingelise Hallengren (næstformand og kasserer)
Irina Bjørnø, Michael Falkendorf, Dan Hellum,
Karin Louise Sigurskjold og Rainer Verhoeven
Suppleant: Ingrid Slott.

www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: DenDanskeSprogkreds

Indhold

I anledning af 150-året for Grundtvigs død

Karin Louise Sigurskjold: <i>Tak, Grundtvig</i>	3
Lise Bostrup: <i>N.F.S. Grundtvig og det danske sprog</i>	4
Bent Christensen: <i>Grundtvig og ordsprogene</i>	9
Bent Christensen: <i>Grundtvig og videnskabeligheden</i>	14
Lise Bostrup: <i>Ord som Grundtvig har skabt</i>	16
Lise Bostrup: <i>Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig</i> (anmeldelse).....	18

Siden sidst

<i>Late Night i Vordingborg, Sprogense i Bogense, Kulturnat i Nykøbing Falster</i>	21
--	----

Aktuel debat

Karin Louise Sigurskjold: <i>Kan man konstruere et sprog?</i>	22
Karin Louise Sigurskjold: <i>Ikke et ord om mink. Analyse af socialdemokratisk spin</i>	26

Anmeldelser

Lise Bostrup: <i>Sproglige tildenser</i>	30
Lise Bostrup: <i>Danske tvillingeformler på tysk forlag</i>	30

Er du sprogræsen?

Michael Falkendorf: <i>Lidt om at være høflig på dansk</i>	31
--	----

Den Danske Sprogkreds' program oktober 2022 - april 2023	32
---	----

Kontakt Lise Bostrup

Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse
DenDanskeSprogkreds@gmail.com
Tlf. 38 74 36 00 / 26 71 78 37

Abonnement på Sprogkræsen

Sprogkræsen udkommer 4 gange om året.
Papirudgave: 300 kr. pr. år eks. porto
Elektronisk udgave: 300 kr. pr. år.

Medlemskab

af Den Danske Sprogkreds
250 kr. pr. år inkl. årets udgivelser
og entré til Sprogkredsens arrangementer
Nordea 2128 0714426052
Mobilepay 26 71 78 37
ISSN 25967347

I anledning af 150-året for Grundtvigs død

Tak, Grundvig

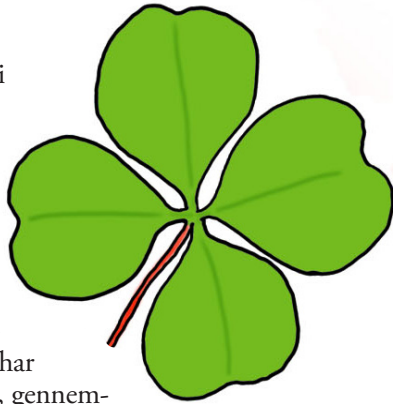
Af Karin Louise Sigurskjold

1. Dit navn er kendt i det ganske land.
Dine salmer vi stadig synge kan.
Selv om du døde for mange år siden,
lever dine tanker og præger stadig tiden.
2. Du var folkekirkens store mand,
en god kristen i virkelig forstand.
For dig sku' kirken være helt fri for tvang:
At vælge præst og retning sku' være efter hang.
3. Tiden gik fra enevælde, til stavnsbåndet var slut.
Selv gav du kongen inderlig tribut.
Det franske oprør og dets frihedsidealer
på Danmarks jord kun ville give kvaler.
4. I vort grænseland udkæmpedes et slag
Om der sku' hejstes danske eller tyske flag.
Du sendte dine sønner to til kamp for deres land.
At tale dansk sku' være et valg for hver danske mand.
5. Vort modersmål var ej det tyske tungemål,
men havde egen klang og styrke som af stål.
Det var et nordisk sprog med meget gamle rødder
i Valhals gudesal og skjaldes versefødder.
6. Når bonden, han var fri, men uden viden,
så sku' en skole til, der passede til tiden:
En højskole uden latin og de sorte fag,
med emner, som var danske og fremmed' folkets sag.
7. Du havde høje mål for dit fædreland.
Du skrev hele livet for at sætte os i stand
til at elske vores tungemål og den folkeånd,
der knytter os til danskhed og fællesarvens bånd.

N.F.S. Grundtvig og det danske sprog

Af Lise Bostrup

I år er det 150 år siden, at en af de store personer i det danske sprogs historie, Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, døde. Grundtvig blev født den 8. september i Udby ved Vordingborg i 1783, og da han døde den 2. september 1872 i Hellerup, efterlod han sig et enormt forfatterskab bestående af over 1.500 salmer og sange, og mindst 1.000 forskellige artikler og selvstændige værker. En af forskerne bag den netop udgivne bog *Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig*, Krista Stinne Greve Rasmussen, har regnet ud, at han i de 74 år, han var aktivt skrivende, gennemsnitligt producerede 3,3 sider hver eneste dag året rundt.

Grundtvigs samtidige, politiker og forfatteren Frederik Barfoed (1811-1896) beskrev Grundtvigs arbejdsproces således:

I mange år gik Grundtvig virkelig aldrig i seng; han sad ved sin lampe i sofaen og arbejdede. Når han blev træt, skruede han lampen lidt ned og lagde sig tilbage, rede til atter at skrue den op og tage arbejdet fat på ny, når han vågnede af den korte blund. (Citeret efter Den store mand, s. 26.)

Det danske sprogs centrale placering

Grundtvig var besat af at udtrykke sig i både skrift og tale, og for ham var sproget ikke blot et middel til at formidle sine tanker. Han tillagde også sproget stor værdi i sig selv. Besynderligt nok er Grundtvigs sprog jvf. *Dansk Sproghistorie* bind 6 endnu ikke blevet udforsket grundigt.

I sit programskrift *Det Danske Fiir-Kløver eller Danskheden partisk betragtet* fra 1836 placerede han sproget som et af danskhedens fire elementer: Konge, folk, modersmål og fædreland. Skriftet var delt op i to dele, så konge og folk blev behandlet sammen i den første del, og modersmål og fædreland blev beskrevet i den anden del.

Modstand mod latin

Grundtvig lærte at læse og skrive latin som ganske ung, han blev dygtig til det og havde på et tidspunkt sågar en plan om at skrive en disputats på latin om Kong Knuds ret til at kalde sig den Store. I 1807 udarbejdede han en artikel med titlen *Om Religion og Liturgie*, men i 1814 kritiserede han selv artiklens *storagtige Stil og de brammende Konstord*, som vare fremmede Fjere, hvormed Forfængeligheden brystede sig, og herefter blev han

en arg modstander af latin. I *Firkløverskriftet* skrev han, at han *endnu (havde) Smagen i Munden af den forgiftige Latin, jeg for en heel Menneske-Alder siden spyttede ud.*

Han skelnede mellem datidens latinskole, som han kaldte *en skole for døden* i modsætning til den højskole, han ønskede at skabe, der skulle være *en skole for livet* og betjene sig af det danske sprog med vægt på talesproget. Han afskyede latin i en sådan grad, at han forhindrede sin søn, den senere så kendte folkevisesamler og ordbogsforfatter, Svend Grundtvig (1824-1883), at lære latin, selv om det betød, at drengen ikke blev student og derfor ikke kunne komme ind på universitetet.

Grundtvig blev med årene mere og mere optaget af en sproglig purisme, der ønskede at rense det danske sprog for fremmedord.

Grundtvigs purisme i praksis

Grundtvig var purist af to grunde. For det første mente han, at en blanding af ord fra mange sprog var uskøn, og for det andet har *Tanker og Følelser* ifølge ham *kun paa Modersmaalet deres Fynd og Klarhed for os alle*. I tidsskriftet *Danskeren* (1848-1851), og da han i perioden 1848-1866 med kortere afbrydelser sad i Rigsdagen, udarbejdede han en liste over afløserord, altså danske ord, som han foreslog brugt i stedet for en række ord af fremmed oprindelse. Det var langt fra alle Grundtvigs forslag, der blev ført ud i livet. Her er en række eksempler på Grundtvigs afløserord:

anarki - gadedrengeheerskab, tøjlesløshed; *canoniseret* - løftet til skyerne; *circulaire* - omgangs-brev; *bureaukrati* - skriverstueheerskab; *demokrati* - selvrådighed; *desertere* - rømme; *egoisme* - jeghed (inspireret af det tyske *Ichheit*); *emancipation* - (her kvindens) åndelige og hjertelige frigivelse; *inquisition* - undersøgelse; *interpellation* - forespørgsel; *irritere* - opirre; *klassiskhed* - folkefjendsk; *konstitution* - grundlov; *lacune* - hul; *majoritet* - overtal; *monarkisk* - kongelig; *pausere* - puste; *principmæssig og regelret* - efter en snor; *præventiv* - forebyggende; *rationalisme* - selvklogskab; *revolution* - omsving, omvæltning; *upartisk* - ligegyldig.

Grundtvigs forhold til det tyske sprog

Grundtvig havde tidligt lært tysk og var ganske belæst i tysk litteratur og filosofi og litteratur og stærkt inspireret af Johan Gottfried Herder (1744-1803), men vendte sig mod det tyske op gennem 1800-tallet, der som bekendt var præget af krige med tyskere.

I *Firkløver-skriftet* skriver han, at han altid havde *skyet* at blive præget af det tyske sprog, at *tydskes*, som han kaldte det. Han syntes, at tyskerne skulle lade danskerne *nyde vort Eget i Fred*, og i sit sprog begrænser han brugen af tyske låneord. Han undgår f.eks. ordet *sprog*, der jo er beslægtet med det tyske ord *Sprache* og anvender i stedet enten de gamle nordiske ord *Maal* eller *Tunge*.

Ordet *ordsprog* skaber dog problemer for den puristiske Grundtvig, fordi man i den ældre danske tradition ikke skelnede mellem folkelige ordsprog, faste vendinger, oversatte citater mm. Der eksisterede ikke et passende dansk ord. Han forsøgte sig med ordet *mundheld*, hvor han griber tilbage til det oldnordiske *orðheil*, og kalder sit værk om ordsprog fra 1845 *Danske Ordsprog og Mundheld samlede og ordnede af Nikolaj Frederik Severin Grundtvig*, men da han i bogen ikke skelner

mellem ordsprog og mundheld, kan man forestille sig, at ordet ordsprog har været nødvendigt her af pædagogiske grunde.

Ordet mund er strengt taget også beslægtet med tysk, men Grundtvig accepterede tyske ord, "når blot de havde nogle århundreders borgerret på dansk." (*Den Danske Sproghistorie* 6, ekstramateriale 266.)

Det kønnede sprog

Når Grundtvig taler om det, der i dagens politisk korrekte kønsneutrale terminologi ofte kaldes førstesprog, skriver han enten *Moders Tunge* eller *Modersmaal*, ofte skrevet *Moders-Maal* med bindestreg, og han kombinerer det danske sprog med feminine værdier og omtaler det som *sødt*, *smukt*, *bøjeligt* og *blødt*.

Det var ikke almindeligt på det tidspunkt at opfatte det danske sprog som noget feminint. Ludvig Holberg (1684-1754) brugte f.eks. både betegnelserne *Fæderne-lands Maal* og *Moders Maal*, mens forfatteren Steen Steensen Blicher (1782-1848) i sangen *Mit Modersmaal* fra 1840 skelner mellem *Moders Maal*, der er knyttet til *De første Toner søde, der Barneøret i dets Vugge møde* og *Min Faders Maal* som er *Hin faste Alvorsstemme*, og digteren og oversætteren Christian Wilster (1897-1848) brugte i 1827 i digtet *Ludvig Holberg* udtrykket *Fædrenes Tunge: Han lærte de danske, at Dansken er fød / at tale med Fædrenes Tunge*.

For Grundtvig var det danske sprog entydigt feminint.

Det danske sprog er det bedste

Grundtvig opponerede mod datidens danskeres nedprioritering af det danske sprog, og han mente, at det danske folk, var det eneste i Europa, der gennem årtusinder havde talt det samme sprog. I *Det Danske-Fiir-Kløver* sammenlignede han det med udenlandske sprog:

Komme vi nu til Moders-Maalet, da er jeg saa gammel en Arbejder deri baade med "Mund og Pen", at Man neppe vil nægte mig Stemme-Ret, [...]

Jeg troer saaledes virkelig, at alt Smukt og Godt lader sig oversætte paa Dansk uden at tabe det Mindste, medens det bedste Danske ei lader sig oversætte paa noget Sprog, end ikke paa Engelsk, uden i det Mindste at tabe det Halve, thi det gaaer med Hav-Fruens Sprog, ligesom med Havet, der er levende tilbunds og lige naturligt i alle sine mangfoldige Skikkelser: fra det mildeste Hav-Blik til den mest oprørte Sø-Gang. Dog, Man skrive kun frit Saameget heraf som Man lyster paa min Partiskheds Regning, thi jeg har dog endnu ikke truffet nogen Fremmed med mindste Stemme-Ret, der jo strax indrømmede, at Danmark, deiligst Vang og Vænge, Lukt med Bølgen blaa, er et meget smukt Land, og Dansken, især paa vort smukke Kiøns Læber, et sødt Sprog, i vore Skjalde-Bøger vidunderlig rigt og dybt, bøieligt og klangfuldt, saa blev Sagen rigtig drøftet, kan jeg neppe tvivle om, de Fremmede jo Alle, næst deres Eget, vilde prise Danmark og Dansken.

Grundtvig lovpriser her modersmålets betydning vel vidende, at han ikke er en objektiv betragter, men at hans vurdering er partisk farvet af hans eget udgangs-

Ordspind er en digital kortlægning af Grundtvigs formidling af religiøse forestillinger. Denne figur, der er opsat i gården i Vartov, som ejes af Grundtvigsk Forum, illustrerer Grundtvigs brug af ordene himmel og helvede. Foto: Lise Bostrup.

punkt. Tanken om, at de fremmede, hvis sagen altså blev rigtigt drøftet, ville give ham ret, må også ses i det perspektiv. Det er også ganske karakteristisk for Grundtvig, at han afviser oplysningstidens rationelle

sprogbrug og griber helt tilbage til barokken i 1600-tallet og her finder en allieret i digteren Laurids Olufsen Kok (1634-91), der i 1690 skrev den smukke sang *Danmark, dejligst Vang og vænge*, som Grundtvig nogle år senere, i 1848-50 bearbejdede og gjorde til den sang, som i dag er nr. 512 i Højskolesangbogen.

Er det danske sprog en tysk dialekt?

Hele Grundtvigs levetid var præget af krige mellem Danmark og de tysktalende naboer mod syd. Grundtvig var trods sit indgående kendskab til tysk filosofi og litteratur, interesseret i en nordisk alliance, og sprogvidenskabens var en vigtig kampplads for identitetsfølelsen. Den tyske sprogforsker Jacob Grimm (1785-1863), der i dag er mest kendt for de folkeeventyr, han og hans bror Wilhelm Grimm (1786-1859) indsamlede og udgav, anså det danske sprog som en germansk dialekt på linje med f.eks. hessisk og holstensk.

Det brød man sig ikke om i Danmark, for hvis det danske sprog var tysk, var danskerne også en slags tyskere, og så kunne det selvstændige kongedømme lige så godt anses for et tysk rige. Grundtvig ønskede at betone den nordiske vinkel på den danske identitet og udarbejdede værket *Nordens Mytologi eller Udsigt over Eddalæren*, som udkom i 1808, og var på den måde med til at støtte den voksende interesse for det nordiske. I 1811 blev der udskrevet en prisopgave med formuleringen:

med historisk Kritik at undersøge og med passende Eksempler at oplyse, af hvilken Kilde det gamle skandinaviske Sprog sikrest kan udledes

Prisopgaven blev besvaret af en ung studerende ved navn Rasmus Rask, og Grundtvig jublede, da han vandt prisen ved at påvise, at de gamle skandinaviske sprog havde en række træk til fælles med det gamle islandske sprog, som ikke fandtes i det tyske sprog, og at dansk derfor burde betragtes som en særlig del af de nordiske sprog og ikke som en tysk dialekt. Et af disse træk var den efterstillede bestemte artikel. Hvor man på tysk, fransk og engelsk har foranstillet bestemt artikel som i *das Haus*, *la maison* og *the house*, har man på dansk efterstillet bestemthed i *huset* som på islandsk, norsk og svensk. (Dette argument har fået nogle til at hævde, at

de jyske dialekter skulle anses for at være tyske, da man her skelner mellem *a hus* (et hus) og *æ hus* (huset), men den diskussion lader vi ligge her.)

Grundtvig støttede Rask, der i øvrigt var døbt Rasch, men valgte at fordanske sit navn, men faktisk brugte Grundtvig selv den foranstillet bestemthed i sin digtning som f.eks. i det digt, han skrev om Københavns bombardement i 1807, hvor englænderne tog hele den danske flåde. Ordet *snekke* betegner en af vikingernes skibstyper.

*De snekker de mødtes i Kveld paa Hav,
og Luften begyndte at gløde.
De leged alt over den aabne Grav,
Og Bølgerne gjordes saa røde.*

Her citeret efter *Dansk Sproghistorie*, bd. 6, 2022.

Rasks sprogvidenskabelige forskning gjorde om muligt Grundtvig til en endnu mere entusiastisk dyrker af nordisk mytologi og bekæmper af dem, der mente at kunne finde rester af dyrkelse af Odin og Thor på tysk grund.

Sproget er folkeligt

Grundtvig opfattede det danske sprog som noget, der er knyttet til det danske folk. Om skjaldene, de danske digtere, skrev han i *Det Danske Fiir-Kløver*.

Med Øret, som dertil dannedes under Moders Hjerte, opfangede de dog vel hos Folket hvad Folket forstaaer og erkiender for Sit, eller smeddede de Nyt af samme Malm og med samme Klang, da var det dog vel Folke-Aanden, som lærde dem den Konst.

Denne tanke kan man genkende i flere af hans populære sange: Allerede i 1837 skrev han sangen *Moders Navn / som lever i Folkemunde*, i sangen *Ingen har Gulddaarer fældet* fra 1855 synger vi om *Ordets Klang i Folkemunde*, og i sangen *Jeg gik mig ud en Sommerdag* fra 1847 synger vi *På Folkets Modersmaal, med Danmarks Tunge*.

Grundtvig beskriver i sangen *Moders Navn* fra 1837 sproget som det, der skaber fællesskab mellem mennesker: *Modersmaal er det Rosenbånd, / som store og små omslynger*, og han ser også sproget, som det, der forbinder danskere i fortid og nutid: I sangen *Der er hel underligt et Sprog* fra 1816 hedder det:

*Der er hel underligt et Sprog
hun har, den Dane-Sage,
hun taler kun så jævnt og dog
så snildt om gamle Dage.*

Grundtvig ønskede altså at bygge videre på det levende danske sprog, hvormed han forstod det sprog, der blev talt af folket og ikke var forgiftet af det latinske sprog.

N.F.S. Grundtvig og ordsprogene

Af Bent Christensen

Ordsprog afspejler folkeånden

Ordsprogene spillede en stor rolle for N.F.S. Grundtvig, og han brugte dem meget i sine skrifter. De stod for ham og hans historisk-poetiske syn som et af de vigtigste og stærkeste udtryk for folkeånden. I artiklen *Om Ordsprog* i tredje bind af hans enmandstidsskrift *Danne-Virke* (1816-1819) skriver han:

Ordsprogene hos ethvert aandigt Folk ere det levende Giærde mellem Poesie og Prosa, saavel som fra en anden Side mellem Skrift og mundtlig Samtale, saa man vel kunde kalde dem Hverdags-Poesie, og Søndags-Prosa, mundtlig Skrift, og skriftlige Mundheld. (1817)

Ordsprog til skolebrug

Grundtvig udgav sit værk *Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nikolaj Frederik Severin Grundtvig* i 1845, og allerede i forordet var det tydeligt, at han ikke havde meget tilovers for forgængernes systematik:

De ældre Samlinger, som jeg kiender, er [-] enten, som Peder Laales, et rent Virvar, eller, som Peder Syvs, en vilkaarlig Inddeling efter hvad Samleren syndes, et Ordsprog kunne bedst anvendes paa og bruges til, eller endelig et Register efter For-Bogstavet.

Grundtvig ordnede selv ordsprogene alfabetisk efter hovedordene.

Ordsproget *Hvo Barnet tager ved Haand, tager Moderen om Hjertet* står f.eks. under *B* for *barnet*. Man kunne imidlertid også argumentere for, at ordet *Moderen* er hovedordet, da det handler om hendes følelser, eller at det handler om det, der er i *hjertet*, eller at tage nogen ved *hånden* – og man kunne også hævde, at hovedordet er det abstrakte ord *kærlighed*, der beskriver ordsprogets kerne. Ordsprog kan bruges i forskellige kontekster og betragtes fra forskellige vinkler. Dette kan en lineær ordliste ikke afspejle.

Selvom Grundtvig godt var klar over, at hans inddeling efter hovedordene også giver vanskeligheder, så han den dog som et væsentligt fremskridt og nyttig til den undervisningsbrug, han håbede på, at samlingen ville kunne bruges til.

Også selve udvalget af ordsprog var bestemt af den funktion i undervisningen, Grundtvig forestillede sig, at samlingen skulle have. Han anfører, at han

først kun havde betænkt at give Folke-Munden igjen hvad den havde givet mig, altsaa kun hvad jeg har hørt med mine egne Øren.

og at, når han endte med også at medtage ordsprog fra ældre samlinger, var det, netop fordi han ville gøre samlingen egnet til skolebrug.

Definitionen af et ordsprog

Men hvordan definerer man begrebet ordsprog? Grundtvigs svar på dette spørgsmål er, at

det skal man ei spørge Bøger men Bønder om, thi hvad Bonden kalder Ordsprog, det hedder Ordsprog, naar man taler Dansk.

I øvrigt gør Grundtvig opmærksom på, at bonden helst bruger

Man skal ikke gå over åen efter vand *er et af de gamle ordsprog, som Grundtvig medtog i sin samling. Illustration: Gert Ejton.*

“et gammelt Ord” som betegnelse for et ordsprog. Og han definerer videre ordsproget som “enhver kort, almindelig Sætning af flere eller færre Led, hvorpaa der i Folke-Munde er sat Stempel, saa den gaaer for rede Penge”.

At Grundtvig i den grad henviser til bønderne eller “bonden”, skyldes, at det er hos det helt jævne folk, det danske sprog lever rent – i modsætning til, hvad der er tilfældet hos dem, der har gået på latinskolen og universitetet. Og dette skal forstås dybt sprogvidenskabeligt og sproghistorisk, ikke som bare et sværmeri for den jævne mand. Grundtvig tillagde udtrykkeligt studiet af ordsprogene en stor betydning, når det gjaldt bestemmelsen af det danske sprogs egenart.

Danne-Virke-artiklen Om Ordsprog

Det er ikke tilfældigt, at det er i tidsskriftet *Danne-Virke*, Grundtvig bringer sin artikel om ordsprogene. Som allerede titlen viser, skal *Danne-Virke* jo være et åndeligt forsvar for Danmark og det danske. Tidligere havde Grundtvig i højere grad dyrket det fælles nordiske, men efter freden i Kiel 1814 koncentrerede han sig om det særligt danske, ja, optændtes af en voldsom dansk fædrelandskærlighed. – Freden i Kiel betød, at Norge blev adskilt fra Danmark efter flere hundrede års fællesskab, helt særligt siden 1536, hvor Norge efter Kalmarunionens (1397-1523) sammenbrud blev underlagt den danske krone, så “tvillingeriget” Danmark-Norge opstod.

Om Ordsprog begynder med et voldsomt angreb på 1700-tallet og arven derfra for dets mangel på poesi og forståelse af, hvad poesi er. Det viser, hvor stor betydning han tillægger ordsprogene som en særlig og vigtig form for poesi. Og da han går over til at tale om ordsprogene, bestemmer han dem, som allerede vist, straks som netop *Hverdags-Poesie*. Og lidt senere fortsætter han:

Ordsprog ere [...] noget, der staaer i den inderligste Forbindelse med et Folks Aand, Tænkemaade og Tungemaal, saa hvad der skal blive til Ordsprog, maa have gjort saa dybt et Indtryk paa Folket og præget sig saa fast, at der skal store Forvandlinger til at udslette det, ja hvad der ret er blevet til Ordsprog ophører neppe at være det, førend Folket inderlig forgaaer.

Som bevis på, at ordsprogene er ældgamle, omtaler Grundtvig Peder Laales samling af latinske ordsprog, der er ledsaget af oversættelser til dansk eller tilsvarende danske ordsprog. Grundtvig indrømmer, at det er uklart, hvornår denne samling er skrevet, men det må i hvert fald have været før 1506, hvor den blev trykt i København og 1515, hvor den blev trykt i Paris. I dag regner man med, at originalteksten stammer fra ca. 1350, men Grundtvig vil ikke være påståelig og nøjes med at formode, at når de danske ordsprog i Laales samling har været levende før reformationen og har overlevet i tiden derefter, hvor den udenlandske påvirkning har været stor, er de sandsynligvis langt ældre.

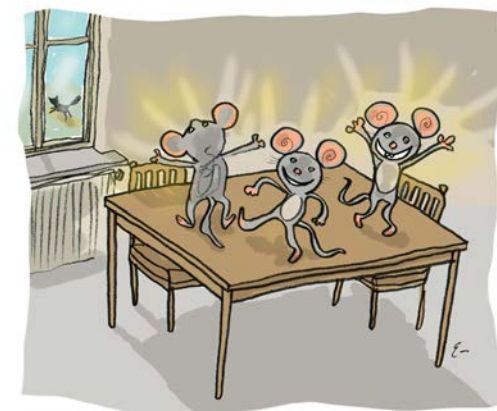
Herefter fremhæver Grundtvig ordsprogenes sproghistoriske og sprogvidenskabelige betydning. I ordsprogene hører man sprogets ånd, og de er vidnesbyrd om det danske sprogs originalitet.

Men ordsprogene har også, hvad Grundtvig kalder en moralsk vigtighed:

i et Folks Ordsprog lære vi bestemt at kiende dets Forhold til Sandhed og dets Hverdags-Moral.

Ordsprog og poesi

Og ordsprogene har for det tredje en poetisk vigtighed, *forsaavidt de lære os at kiende Folkets poetiske Side*. I ordsprogene kan man se

Ordsproget Når katten er ude spiller musene på bordet *findes også i Grundtvigs samling. Her spiller musene imidlertid ikke på bordet, men danser på bænke. Illustration: Gert Ejton.*

baade hvad Vægt Folket lagde paa det Aandige, og fra hvilken Side de betragtede Forbindelsen mellem det Sandselige og Oversandselige.”

Grundtvig betragter jo poesien som en særlig form for åbenbaring, dog selvfølgelig som noget andet end den særlige kristne åbenbaring. I netop tredje bind af *Danne-Virke*, nemlig i afhandlingen *Om Aabenbaring, Kunst og Vidskab*, skelner Grundtvig mellem selve den særlige kunstneriske aktivitet, man normalt kalder poesi, og så den åbenbaring eller det bagvedliggende syn eller de bagvedliggende syner, der kommer til billedligt udtryk i poesien som digtekunst betragtet. Det oversanselige er her, om man så må sige, noget andet end Gud og hans særlige virkelighed, nemlig den usynlige eller ikke-materielle del af den virkelighed, vi lever i. Dette skal man holde sig for øje, når man skal forstå storheden i det, Grundtvig siger om ordsprogenes poetiske vigtighed.

Men ordsprogene er jo også “poesi” i den forstand, at de i deres form minder om digtekunsten. Grundtvig taler om ordsprogene som billedsprog og om deres tone, ja, om de rim og den verserytme, der jo ofte forekommer i dem.

Indsamlingens nødvendighed

Grundtvig mener nu, at med det, han her har peget på, er det indlysende, at man skal gøre sig store anstrengelser for at få indsamlet og optegnet alle de ordsprog, der findes i Danmark, ja, han opfordrer alle, der på nogen måde er i stand til det, til at lave nogle samlinger af ordsprog. Og så må man finde ud af, hvordan man kan få udgivet det hele. Han henviser her til, at det er der jo tradition for i Danmark, idet man ikke kun har Peder Laales gamle samling, men også Peder Syvs (1631-1702). – Peder Syvs samling af *Almindelige danske Ordsprog* (1682 og 1688) udgør hovedstammen i alle senere ordsprogssamlinger.

Til slut opfordrer Grundtvig til, at man også bruger ordsprogene og ikke henfalder til den vildfarelse, at de kun hører til i den lave stil. For

enhver Stiil, der ikke saameget muelig nærmer sig daglig Tale, er forkeert og forskruet

Og til allersidst bruger Grundtvig med hensyn til det indsamlingsarbejde, han så kraftigt har opfordret til, ordsproget *Mange Bække smaae gjør en stor Aae*.

Danske Ordsprog og Mundheld 1845

I Dannevirkeartiklen *Om Ordsprog* indrømmer Grundtvig, at han ikke selv for alvor går i gang med at indsamle ordsprog. Men han er foruden udgivelsen af *Danne-Virke* travlt beskæftiget med sit store, også meget vigtige oversættelsesarbejde. Det drejer sig om Saxos *Gesta Danorum* eller *Danmarks Krønike* (udgivet 1818-1823), Snorre Sturlassons *Heims-kringla*, *Norges Konge-Krønike* (udgivet 1819-1823) og det oldengelske kvad *Beowulf*, *Bjowulfs Drape* (udgivet 1820).

Det blev først i 1845, Grundtvig udgav sin egen ordsprogssamling *Danske Ordsprog og Mundheld*, og forordets første afsnit lyder – indledt med et ordsprog:

“Den, der giver snart, giver to Gange”, er et godt gammelt Ordsprog, som jeg vel, ved denne Leilighed, maa to Gange siges at have glemt; thi hverken findes det i Samlingen, og heller ikke har jeg fulgt det. Det er nemlig henved tredive Aar siden, jeg ikke blot begyndte at samle paa Danske Ordsprog, men opmuntrede mine Landsmænd til det Samme, og dog har jeg lige til nu opsat at gjøre det første Skridt, ved at udgive mit “Mundforraad” og hvad jeg i de ældre Samlinger fandt Fortrinligt.

Når Grundtvig to steder i forordet skriver, at det ordsprog, han bruger, ikke er med i samlingen, må det skyldes, at det, da forordet blev skrevet, ikke har været muligt at indføre nyt i den, fordi den åbenbart allerede har været trykt. Denne artikel er en let forkortet udgave af Bent Christensens artikel om N.F.S. Grundtvig i *Hver fugl synger med sit næb. Farverige ordsprog til hverdagsbrug*. Den Danske Sprogkreds/Forlaget Bostrup, 2022.

Bent Christensen (f. 1943) er dr.theol., tidl. præst og nu forfatter og oversætter. Hans disputats fra 1998 havde titlen *Omkring Grundtvigs Vidskab En undersøgelse af N.F.S. Grundtvigs forhold til den erkendelsesmæssige side af det kristeligt nødvendige livsengagement*.

Portræt af Nikolaj Frederik Severin Grundtvig malet af C.A. Jensen (1792-1870) i 1843.

Grundtvigs ordsprog om bønder

Bonden er ingen Gaas, fordi han er graa.

Hvem vil sætte en Bonde ovenpaa en Herremand?

Klapper du Bonden, saa napper han dig.

Var Bonden ikke bunden, blev han værre end Hunden.

Lad Bonden bære, han har en bred Ryg!

De maae Alle leve af Bonden.

Bonde er Boes Værge.

Hvad forstaaer Bønder sig paa Agurke-Salat! (de tænker, det er grønne Ærter).

Kommer de, saa kommer de ikke, men kommer de ikke, saa kommer de nok, sagde Bonden, han saaede Ærter og saae efter Fuglene.

Uddrag af Danske Ordsprog og Mundheld, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig, Reitzel, 1845.

Om Grundtvig og videnskabeligheden

Af Bent Christensen

Grundtvigs beskæftigelse med ordsprogene var imidlertid kun en del af hans omfattende videnskabelige praksis. Der er ikke så mange, der tænker over, at Grundtvig også var (humanistisk) videnskabsmand. Men det er faktisk i høj grad hans videnskabelige engagement, der ligger bag den folkehøjskole, vi kender i dag, det, der gør ham til højskolens fader.

Det lyder vist ikke så godt i folkehøjskolefolkenes ører, når jeg gør opmærksom på, at den nuværende folkehøjskole kun er en beskeden og anderledes del af det store syn på en altomfattende videnskabelighed og dannelse (folkelig livsoplysning), Grundtvig selv opererede med, men ikke fik realiseret. Sådan forholder det sig imidlertid.

Grundtvigs store plan

Grundtvigs plan var, at der i Göteborg i det gamle danske Halland og tæt på både Norge og det daværende Sverige, ja, nu i Sverige, skulle oprettes et fællesnordisk superuniversitet eller akademi (som Platons i oldtidens Grækenland – eller som universitetet i Oxford, England) – også som Nordens bidrag til den globale universalvidenskabelighed.

Grundtvig forestillede sig, at superuniversitetet i Göteborg kunne have to-tre hundrede fastansatte superprofessorer, nogle af de bedste og mest dedikerede hoveder i hele Norden. De skulle være lønnet af de nordiske lande i fællesskab, og de skulle først og fremmest bare gøre, hvad de havde lyst til, altså drive forskning og tænkning på højeste plan og på alle områder. Og selv om Grundtvig altså tillægger den humanistiske videnskabelighed den største betydning, siger han udtrykkeligt, at der også skulle være en matematisk-naturvidenskabelig afdeling på universitetet. Allerede i Dannevirkeartiklen *Om historisk Vidskab eller: om Krønikens Begreb* havde han sagt:

Mathematiken og Physiken skal ikke vove at bestige en Dronningstol Historien nægter dem al Adkomst til, men de skal og derfor undgaae den Mistanke og Harme Historien kaster tilbage paa deres daarlige og hoffærdige Dyrkere; i Historiens Ledebaand skal de naae det Maal og den Dybde de ere skikkede til, uden at forvilde sig i Skyerne, eller fordybe sig i Afgrunden” (Danne-Virke I, originaludgaven side 239).

I min disputats *Omkring Grundtvigs Vidskab* udlægger jeg dette udsagn således:

Underordnet den historisk-humanistiske menneske-betragtning skal matematikken og fysikken gøre deres del af det store samlede erkendelses-arbejde, altså dels bevæge sig frem mod deres del af det store erkendelses-mål, dels dække deres dyb-

de-del af virkelighe den. Men Grundtvig advarer mod hhv. spekulatationens og reduktionismens – eller måske dæmoniens? – afsporingsmuligheder” (s. 199-200).

Men det, superprofessorerne nåede frem til i deres forskning og tænkning, skulle selvfølgelig formidles, og det kunne være derved, at egnede folk fra de nordiske lande kom på besøg og hørte på forelæsninger eller deltog i samtalegrupper og så tog hjem og formidlede videre. Og der ville selvfølgelig blive udgivet bøger.

Gæsterne på Göteborguniversitetet ville nok først og fremmest være folk, der var uddannet på de allerede eksisterende nationale universiteter, ikke mindst præster. Men efterhånden ville der også blive uddannet folk på nogle nye folkeuniversiteter eller folkehøjskoler i de respektive lande. Hos Grundtvig betyder folkehøjskole folkeuniversitet, jævnfør de gamle betegnelser for højere læreanstalter som for eksempel tandlægehøjskolen eller landbohøjskolen. Grundtvig ville hellere bruge det danske ord højskole end det latinske universitet.

Grundtvigs plan var altomfattende. Den omfattede alt fra topvidenskabeligheden på internationalt niveau til børnenes liv i for eksempel Danmark. Og det skulle gå både op og ned. Superprofessorernes arbejde skulle formidles nedad, men de skulle også selv komme nedefra, udgå fra det levende liv i de respektive nationalstater. Jeg har brugt det billede om det, at der var tale om en slags stort transportbånd, der både transporterede folkeliv og folkelig videnskabelighed op nedefra og formidlede resultaterne af arbejdet i Göteborg nedad.

I første omgang ville både superprofessorerne selv og de besøgende i Göteborg udgå fra de eksisterende nationale universiteter, men ifølge Grundtvigs plan skulle der også oprettes ny folkelige universiteter i de respektive lande. I Danmark ville Grundtvig have omdannet det eksisterende Sorø Akademi til et sådant dansk folkeligt universitet.

Man skal ikke misforstå betegnelsen *folkeligt*. Undervisningen på for eksempel folkeuniversitetet i Sorø skulle være på mindst samme niveau som undervisningen på de eksisterende universiteter, bare af en anden og bedre karakter.

Grundtvig regnede de eksisterende universiteter for præste- og embedsmandsudannelsessteder, hvis studerende kom fra den latinske “sorte” skole. Folkeuniversitetet i Sorø skulle sigte på en omfattende, på det virkelige liv byggende videnskabelighed og undervisning, og de studerende skulle komme fra hele folket. Det er jo hele folket med alle dets lag, Grundtvig tænker på, når han siger “folkelig”.

Grundtvig siger ikke meget om, hvad alternativet til den latinske “sorte” skole skulle være, men det ligger i hele den Grundtvigske sammenhæng, at børnene og de unge i hele folket i deres liv med hinanden, i hjemmene og andre steder fik en opdragelse og undervisning, der gjorde dem egnede til at studere på folkeuniversitetet i Sorø – og til at kunne modtage og videreudvikle, hvad de modtog derfra.

Grundtvigs egen videnskabelige praksis

Grundtvig havde altså en stor plan for den samlede videnskabelighed, uddannelse og livsoplysning. Men han arbejdede også selv som fagvidenskabsmand på en række områder. Hvis man spurgte Grundtvig, hvad han først og fremmest var som videnskabsmand, ville han svare: historiker. Han udgav flere mere eller mindre videnskabelige

verdenshistorier, hvoraf først og fremmest må nævnes *Haandbog i Verdens-Historien* (1833.1835/36. 1842-56). Og han ansøgte allerede i 1815 og 1817 – men altså uden held – om at blive professor i historie ved Københavns Universitet.

Men ud over, hvad der allerede har været nævnt om Grundtvigs videnskabelige praksis i forbindelse med ordsprogene, må Grundtvigs omfattende arbejde som sprog- og litteraturmand (filolog) nævnes.

Grundtvig kunne hebraisk, oldgræsk, latin, oldnordisk, tysk og engelsk, ja, til sidst også oldengelsk (angelsaksisk). Og han offentliggjorde flere store oversættelsesarbejder, hvoraf især må nævnes: *Danmarks Krønike* (Saxo, fra latin, 1818-1823). *Norges Konge-Krønike* (Snorre Sturlason, fra oldnordisk, 1818-1823). *Bjowulfs Drape* (Beowulfkvadet, fra oldangelsaksisk, 1820).

Det er fantastisk, at Grundtvig også fik lært sig (old)angelsaksisk, ja, i den grad, at han ligefrem fik skrevet et par digte på dette gamle sprog! På et tidspunkt sad han i London og studerede de gamle håndskrifter, og der henvises også i vor tid til ham i den videnskabelige litteratur på området.

Endelig bør det nævnes, at Grundtvig også havde en stor viden om litteratur. Det er ikke mindst bemærkelsesværdigt, at han havde en stor viden om tysk litteratur og litteraturhistorie. En stor del af *Udsigt over Verdens-Krøniken 1817* er i virkeligheden en tysk litteraturhistorie.

Det kan forekomme mærkeligt, at Grundtvig beskæftigede sig så meget – og så positivt – med det tyske. Han bekæmpede jo indædt fortyskningen af Danmark. Men et af hans valgprog var, at tyskeren ikke skulle forfølges længere end til Ejderen. Danmark skulle være dansk, men tilsvarende skulle Tyskland være tysk. Og der var meget at lære dér. Man kan jo bare tænke på Martin Luther og hele hans betydning for dansk teologi.

Ord, som er opfundet eller præget af N.F. S. Grundtvig

Vidskab

Et helt særligt Grundtvig-ord er *vidskab*. Det betyder mere end *videnskab*. Det kan kort sagt bestemmes som et særligt dansk og nordisk ord, der svarer til det oldgræske *filosofia* som betegnelse for menneskets samlede erkendelsesmæssige bestræbelse, tænkning og praksis. Men det videnskabelige arbejde som sådant, både humanistisk og naturvidenskabeligt, er selvfølgelig en vigtig del af dette.

BC

Folkelig

Et andet vigtigt Grundtvig-ord er *folkelig*. Det forstås ofte som noget, der særligt har med det jævne folk at gøre, og det er der jo det rigtige i, at det, som allerede vist, er hos det jævne folk ("bonden"), den danske folkelighed eller folkeånd kommer stærkest og renest til udtryk. Men folket er jo hele folket med alle dets klasser og lag. Folket er en organisme, der i stadig højere grad skal gennemsyres af den fælles folkeånd. Det er dette syn, der ligger bag Grundtvigs tanke om, at Sorø Akademi skulle omdannes til et folke-universitet eller en folke-højskole.

BC

Bragesnak

En af Grundtvigs mindre kendte udgivelser om nordisk mytologi er bogen *Bragesnak* fra 1844. Brage var søn af Odin og gud for skjaldekunsten. Ordet *bragesnak* var Grundtvigs egen opfindelse og skulle bruges om visionær samtale mellem oplyste mennesker. I dag bruges ordet ofte om storskrydende uklar tale.

LB

Pluddervælsk

Et uforståeligt, dårligt sprog, der indeholder elementer fra to eller flere sprog. *Pluddervælsk* kan også kaldes kaudervælsk. Grundtvig kritiserede f.eks. "Ministeren for vort Skolevæsen" for at udsende et Omgangsbrev (en rundskrivelse) paa Pluddervælsk". Grundtvig ville nok kalde det sprog, mange taler i dag for et dansk-engelsk *pluddervælsk*.

LB

Kragemål

For Grundtvig var *kragemål* et sprog, som blev talt i Rigsforsamlingen. Et *kragemål* er det kunstsprog, de lærde og den selvudnævnte intelligens benytter, et sprog, der "slet ingensteds har hjemme, uden i Luften, hvor det dog ikke er, man vil være Minister eller Rigsdagsmand eller Bladskriver". (Citeret efter *Dansk Sproghistorie* bd. 6.)

LB

Dødbider

Ifølge Ordbog over Det Danske Sprog er ordene dødbider "vist først brugt af Grundtvig" som en betegnelse for en sløv person. Grundtvig brugte ordet synonymt med skældsordet kødhoved i sin oversættelse af Saxos Danmarkskrønike.

LB

Kuller

Kuller var oprindeligt et udtryk for en sygdom hos heste, der kunne skabe vildskab og uro i dem. Grundtvig var en af de første, der brugte det i betydningen en fiks idé:

naar denne overtroiske Grille, liig en Kuller indtager Ungdommens Hoved, da er det forbi med Aandens Historie. (Grundtvig citeret efter Ordbog over Det Danske Sprog.)

LB

Anmeldelse

Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig

Af Lise Bostrup

150-året for N.F.S. Grundtvigs død markeres i år, og Forlaget Gad har udgivet en 252 sider tyk antologi med titlen *Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig* redigeret af historikeren, Lone Kølle Martinsen.

Det fremgår af forordet, at titlen skal forstås ironisk, for redaktøren vil gerne lægge luft til “den himmelråbende ukorrekte og upassende opfattelse”, at

Historien drives frem af særlige mænds gloriose bedrifter, ikke af folkemassernes impulser, ikke af kvinders erfaringer og liv, ikke af børns behov, slet ikke af dyrenes færden eller klodens geologiske eller klimamæssige forandringer. Historien får fremdrift af heltemodige mænds banebrydende handlinger og tanker.

Det kan måske virke lidt paradoksalt, at man med det historiesyn netop vælger at beskrive en af Danmarkshistoriens helt store mænd, men dette problem løses, idet forskerne opløser den store Grundtvig i 16 forskellige grundtvigere, der beskrives i 16 adskilte kapitler: Den skrivende, den maritime, den mytebrugende, den grønne, den billeddannende, den melodiske, den politiske, den republikanske, den feministiske, den hedenske, den tryllebindende, den ritueltænkende, den tillidsvækkende, den skoledannende, den eksilerede og den europæiske Grundtvig.

Tilsammen giver de 16 kapitler hverken et sammenhængende eller dækkende billede af Grundtvig og hans værker, men det gøres der heller ikke krav på. Det er bare “nye fortællinger”, der er skrevet af 16 forskellige forskere med hvert sit forskningsfelt.

Den sproglige Grundtvig

Der er ikke nogen af de 16 forskere, der har valgt at fokusere på den sproglige Grundtvig, men i kapitlet *Den europæiske Grundtvig*, som er skrevet af den netop afdøde professor og leder af Center for Europaforskning, Michael Herslund (1945-2021), finder vi nogle centrale betragtninger om Grundtvigs forhold til sproget:

Grundtvig beskæftigede sig uafladeligt med sproget, ikke bare som filolog og oversætter, men på måder, som gør det helt centralt i hans værker, fordi sproget ikke bare er et historisk fænomen, men en levende dagligdags ting, som vi bruger hele tiden. Og den vigtigste faktor i det nationale fællesskab, som Grundtvig altså også opfatter som et kommunikationsfællesskab.

Herslund gør opmærksom på, at Grundtvig meget sjældent følger sin lovprisning af Danmark og det danske sprog op med kritik af andre sprog. Grundtvig var klar

over, at forskellene mellem sprogene ikke blot handlede om forskellige udtalemønstre og grammatik, men at selve begrebsdannelsen var forskellig. Det danske ord *storm* og det engelske ord *storm* betyder ikke det samme, skriver han. På dansk betyder ordet storm stærk vind eller angreb, på engelsk betyder det uvejr. Det er sådan indledningen til Grundtvigs meget omdiskuterede digt *Modersmaalet* fra 1837 skal forstås:

*Modersmaal er vort hjertesprog,
Kun løs er al fremmed Tale,
Det alene i Bog og Mund
Kan vække et folk af Dvale,
Sødt i lyst, og sødt i Nød
Sødt i Liv og sødt i Død,
Sødt i Eftermælet.*

Den fremmede tale er kun løs for os, fordi vi ikke kan begrebssystemet til bunds, og derfor ikke kan afkode den 100 %, ikke fordi den er løsagtig.

Genfortryllelse af sproget

Grundtvig lod eventyrenes feer og trolde og den nordiske mytologis guder og deres handlinger indgå i sproget. Katrine Frøkjær Baunvig, der er lektor og centerleder ved Center for Grundtvigforskning, analyserer i kapitlet *Den tryllebindende Grundtvig* hans allerførste salme *Dejlig er den himmel blå* fra 1810.

Dejlig er den Himmel blaa vrimer med besjælinger: De gyldne stjerner *smile* og *vinke*, stjernen *sig lod se ved midnatstid* og den klare Stjerne *hasted frem*.

Katrine Frøkjær Baunvig viser, hvordan der er udeladt 12 vers i den version, der er trykt i Folkekirkens aktuelle salmebog fra 2002.

I de 12 udeladte vers fortælles der bl.a. om *en stjernemand*, altså en stjernetyder, i Østerland, som fra et tårn får øje på det lys i stjernevrirmlen, *hvorom den gamle Spaadom lød*. Stjernemanden gik til kongen, der tog sin søn med og *flux uddrog af Østerland* for at søge den nyfødte konge. Kongen, kongesønnen og stjernemanden fandt så en fattig kone, der uden kongetrone vuggede et barn i sit skød, som vi kender det i den salme, der synges i dag, men i Grundtvigs originale version finder de stjernen:

Thi i Barnets milde Øie / funklende og klar den sad.

Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig. Gads forlag 2022.

Ifølge Katrine Frøkjær Baunvig er dette en bevidst genfortryllelse af sproget, som i oplysningstiden var blevet skuret rent for gammel overtro. Også Grundtvigs brug af ord og udtryk, som på det tidspunkt var ved at glide ud af sproget, hans såkaldte *arkaisering*, ser hun i dette lys. Det lyder alt sammen rigtigt, men når hun mod slutningen ser paralleller herfra til Walt Disneys produktioner, synes jeg, at det bliver lidt for vidtløftigt:

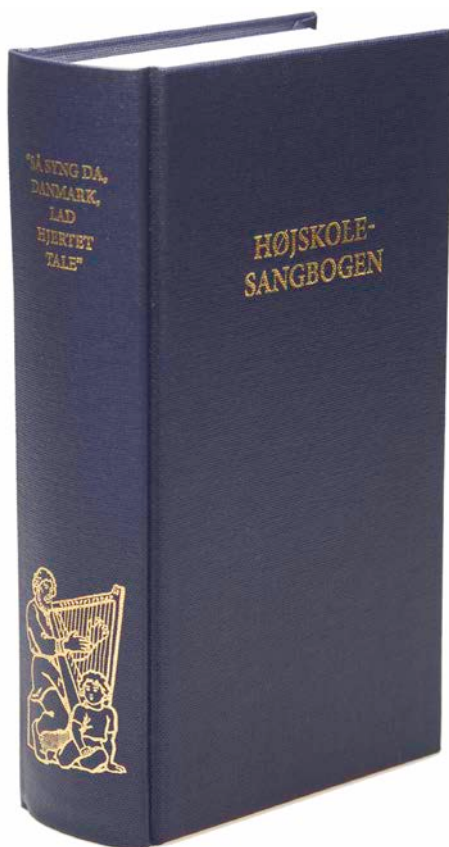
Det er mit forslag, at Grundtvigs salmer og Disneys produktioner er blevet populære og stadig er i brug, fordi de alle baserer sig på en indsigt i moderne menneskers trang til at lade sig tryllebinde af det overvirkelige.

Imponerende, men ujævn bog

Den store mand er et imponerende værk med mange spændende analyser, og selve ideen med at opdele Grundtvig i 16 forskellige personer og så lade analyserne udvikle sig i vidt forskellige retninger er sjov, men også lidt vildledende. Grundtvig udviklede jo sine tanker over tid, og her kommer det til at virke, som den maritime Grundtvig, den feministiske Grundtvig osv. fungerer som uafhængige, selvstændige personer.

Den store mand. Nye fortællinger om Grundtvig, redigeret af Lone Kølle Martinsen, Gads forlag 2022. 354 sider, 349,95 kr.

Højskolesangbogen udkom første gang i 1894, og i 2020 udkom den 19. reviderede udgave. Denne udgave er siden solgt i over 150.000 eksemplarer. Grundtvig er stadig den forfatter, der er bedst repræsenteret i sangbogen, men andelen er faldende. I den 17. udgave var der 118 sange af Grundtvig, i den 18. var antallet faldet til 86, og i den 19. udgave er antallet reduceret til 64.

Siden sidst

Sprogkredsens stand på Sprog-gaden under **festivalen Sprogense i Bogense** den 17. september: Mette Hess, Lise Bostrup og formanden for Sprognævnets bestyrelse, Henrik Jørgensen.

Forfatteren Hans-Willy Bautz, boghandleren Mogens Aagaard Larsen og Lise Bostrup med Sprogkredsens bøger om ordsprog og faste vendinger på **festivalen Late Night** i Vordingborg den 2. september.

Sprogkredsens hold på **Sprogense i Bogense** den 16. og 17. september: Jesper Hougaard, Mette Hess, Dan Hellum, Józef Jarosz, Johan de Mylius, Lise Bostrup, Ingelise Hallengren og gæsten Torben Arboe.

Emil Probst og Karin Louise Sigurskjold og Carsten Aner ved Sprogkredsens telt på **Kulturnatten i Nykøbing Falster** den 30. september.

Kan man konstruere et nyt sprog?

Af Karin Louise Sigurskjold

Aarhus Universitet afholdt i midten af september i år en konference om sprogkonstruktion. En af gæsterne var den amerikanske conlanger David J Peterson. En conlanger er den lingvistiske fagbetegnelse for en person, der konstruerer fiktive sprog.

Den ældste conlanger

Verdens første kendte conlanger var en abbedisse i det 12. århundrede ved navn Hildegard af Bingen. Hvis navnet ikke siger en noget, kan man med fordel læse Anne Lise Marstrand-Jørgensens roman *Hildegard 1-2*, som hun fik Weekendavisens litteraturpris for i 2021. Hildegard fik allerede som lille pige nogle religiøse syner, og da hun ikke følte, at de blev accepteret, konstruerede hun et hemmeligt sprog, som hun kaldte Lingua Ignota (det ukendte sprog), og som hun brugte til at notere sine private tanker.

Esperanto

I 1887 blev kunstsproget esperanto præsenteret af den jødiske øjenlæge Ludwig L. Zamenhof fra Bialystok i Polen, som dengang hørte under Rusland. Byen var sammensat af enklaver af folk, som talte polsk, russisk, hviderussisk, tysk og jiddisch. Zamenhof, hvis modersmål var russisk og jiddisch, så hvordan de forskellige sprogfællesskaber ekskluderede og bekrigede hinanden. Han anså manglen på et fælles sprog som en af de vigtigste årsager til misforståelser, had og fordomme, så i 1887 udgav han en bog *Lingwe Internacia* (det internationale sprog) under pseudonymet Doctoro Esperanto, der betyder den håbende læge.

Idéen var at skabe et sprog, der kunne fungere som et neutralt kommunikationsmiddel mellem folk med forskellig etnisk og sproglig baggrund ved siden af deres modersmål for at opnå en fredelig sameksistens mellem dem. Det internationale eller universelle sprog har siden fået navnet *esperanto* og har udviklet sig til et modent og nuanceret sprog. Der findes ligefrem nogle, måske 1000 mennesker, der har sproget som modersmål, men ellers er det for de flestes vedkommende et andetsprog. Zamenhof udgav også en esperantoordbog i 1894.

Esperanto siges at være verdens enkleste sprog. Det er mere regelmæssigt end naturligt udviklede sprog. Sproget skrives med det latinske alfabet og bygger hovedsageligt på de romanske sprog med germanske og slaviske islæt. For udtalen gælder, at trykket altid lægges på næstsidste stavelse. Hvert bogstav har altid den samme lyd, og hver lyd skrives på samme måde. Grammatikken har kun få regler, og de gælder altid. Ord dannes fra kendte rødder (i hvert fald set med europæiske øjne), f.eks. *danci* – at danse, *dancejo* – en dansesal og *dancanto* – en danser. Ordbøjning og ordafledning sker ved hjælp af faste

præ- eller suffikser: substantiver ender altid på *-o*, adjektiver altid på *-a*, adverbier altid på *-e*. Den bestemte artikel er altid *la* og flertalsendelsen for både substantiver og adjektiver er *-j*. Objektet har endelsen *-n*.

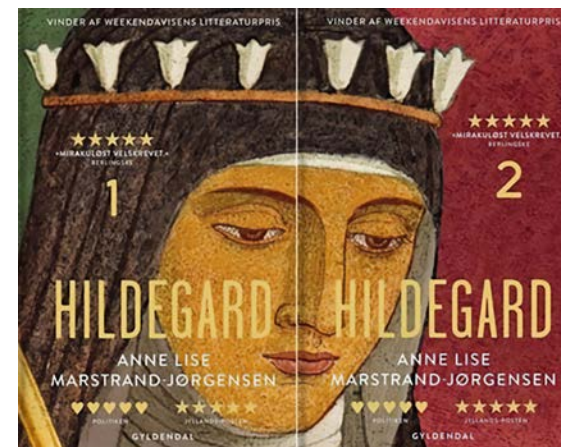
FN har for længe siden anerkendt esperanto som et internationalt sprog, men det er karakteristisk, at ingen af medlemslandene selv har esperanto som officielt andetsprog. I lande med blandede befolkninger, som f.eks. i Brasilien, ser esperanto ud til at have en vis udbredelse, og på internettet er sprogkurser i esperanto lettilgængelige, men der er langt igen til esperanto som globalt andetsprog.

George Orwells nysprog

Det måske mest berømte litterære værk, der benytter et konstrueret sprog, er George Orwells *1984* fra 1949. Den totalitære regering i fremtidssamfundet Oceania vil gennemtvinge brugen af det officielle sprog *newspeak* eller *nysprog* på dansk, så det kun er dette sprog, indbyggerne vil kunne kommunikere på i 2050. I året 1984 er implementeringen endnu ikke færdig, og det er heldigt for læserne, der dermed kan forstå sproget i romanen og kun skal forholde sig til enkelte nysprog-ord og begreber. George Orwell har imidlertid skabt en ret udførlig grammatik til nysprog, som han forklarer i et appendiks til romanen. Samtidig forklarer han ved eksempler formålet med, at et totalitært regime konstruerer et let, ordfattigt og unuanceret sprog: Ved at indskrænke, snarere end ved at udvide sproget, kan man også indskrænke idéer og lettere kontrollere den enkeltes tænkning. Hvis der ikke findes et ord for frihed, for eksempel, kan konceptet ikke forstås og udtrykkes.

Nysprog er stadig engelsk. For eksempel får alle substantiver regelmæssig flertalsform ved at blive tilsat *-et s: one man, two mans*. Alle adjektiver bliver bøjet regelmæssigt ved at tilføje *-er* og *-est* til grundformen: *good, gooder og goodest*. Alle verber bøjes regelmæssigt ved at tilføje *-ed* i datid og kort tillægsform: *think, thinked, thinked*. Et ord negeres ved at sætte *un-* foran, f.eks. bliver ordet *bad* slettet og bliver til *ungood*.

Idéen med den regelmæssige grammatik og det formindskede ordforråd er, at det er mekanisk, noget, der kræver minimal tankevirksomhed. Styret ønsker ikke refleksion og fordybelse, og ordene med politiske implikationer tyder klart i retning af indoktrinering og manipulation. Sproget i Oceania er blevet et middel til undertrykkelse.

Anne-Lise Marstrand-Jørgensen skrev i 2011 romanen *Hildegard 1-2*, der handler om Hildegard af Bingen, der som ganske ung konstruerer et hemmeligt sprog, som hun kaldte Lingua Ignota (det ukendtes sprog).

A Clockwork Orange og nadsat

Et andet kendt litterært eksempel på et værk med et fiktivt sprog er Anthony Burgess' fremtidsroman *A Clockwork Orange* fra 1962, som Stanley Kubrick lavede til en meget kontroversiel film af samme navn i 1971. Hovedpersonen Alex, og hans bande af voldsbrødre, taler et fiktivt sprog, der kaldes *nadsat*. Sproget er et slangpræget ungdomssprog, der er sat sammen af slaviske ord, primært russiske, engelsk og cockney-engelske. Sidstnævnte har det karakteristiske *rhyming slang*, hvor man f.eks. i stedet for at sige *feet*, siger det rimende *plates of meat* eller *the apples and pears* i stedet for *stairs*. Bandemedlemmerne taler således om *twenty to one* i stedet for *fun*, og for dem er sjov lig med vold. Bandemedlemmerne kaldes *droogs*, der er inspireret af det russiske ord for venner eller kammerater. Anthony Burgess var selv lingvist, og han vidste, at slang hurtigt forældes. Derfor ønskede han at gøre hovedpersonens slang tidløst. *Nadsat*, der i øvrigt i højere grad består af substantiver end hele sætninger, tjener netop dette formål. Yderligere er det med til at cementere brugerne af sproget som en særlig subkultur.

Kaninbjergets lapinsk og hedgerow

En sidste kendt fantasyroman er Richard Adams' *Kaninbjerget* fra 1972. Den blev oprindeligt skrevet som en børnebog, men kan læses af voksne som en allegori om tyranni og demokrati. Den handler om en lille gruppe kaniner, der bryder op fra deres trygge koloni, fordi en synsk kanin forudser koloniens totale ødelæggelse.

Efter alskens ulykker og farer under deres rejse kommer de til Kaninbjerget, hvor de vil opbygge et nyt samfund. Kaninerne taler *lapinsk*. (*Lapin* er det franske ord for kanin). Igen er der sjældent tale om hele sætninger på sproget, men mere substantiver, begreber og navne, og Adams giver ordforklaringer og oplysninger om udtale enten i selve teksten eller i form af fodnoter. Adams tilføjer en sjov sproglig detalje i romanen: Når kaninerne taler indbyrdes, er det på *lapinsk*, men når de taler med andre dyr end kaniner, benytter de et lingua franca, der kaldes *hedgerow*. For ikke at gøre tingene for komplicerede for børn er det kun i starten af en samtale, der bruges *hedgerow*. Derefter fortsættes på *lapinsk* og engelsk.

Science fiction og fantasy

Interessen for fiktive sprog hænger meget sammen med populariteten af science fiction/fantasy. Denne genre er meget fremme i disse år. I Tolkiens *Ringenes Herre*, J.K. Rowlings *Harry Potter*, TV-serierne *Star Trek* og *Star Wars* og filmen *Avatar* er fiktive sprog med til at give en illusion om autenticitet i fremstillingen af de alternative verdener, der indgår i genren.

Det seneste og meget populære eksempel er den amerikanske fantasy-dramaserie *Game of Thrones*, der bygger på *A Song of Ice and Fire* af George R. R. Martin. TV-serien er instrueret af David Benioff og D.B. Weiss og sendt på HBO (den amerikanske betalingskanal Home Box Office) i 73 afsnit fra 2011 til 2019 med Nicolaj Coster-Waldau i en af rollerne. Her er der syv kongedømmer, der tilsammen udgør riget Westeros. Handlingen drejer sig stort set om kampen om at opnå tronen i dette rige.

Det interessante i denne sammenhæng er, at det sprog, der tales i Westeros, primært er engelsk, men at det skal forestille, at der bliver talt to fremmede sprog: *dothraki* og *valyrisk*. For at seerne kan forstå, hvad der indimellem siges på disse to sprog, gives en oversættelse til engelsk i undertekster.

David J. Peterson

Det er conlageren David J. Peterson, der har konstrueret de fiktive sprog i *Game of Thrones*, og i den forbindelse har han udarbejdet et omfattende materiale om sprogene med en oversigt over grammatikken og en onlineordbog over ordforrådet i *dothraki*.

David J. Peterson har bifag i engelsk og hovedfag i lingvistik fra University of California. Han er en af initiativtagerne til oprettelsen af *The Language Creation Society*, en forening af folk, der konstruerer nye sprog, og han har skrevet bogen *The Art of Language Invention* (2015). Peterson er desuden forfatter til børnebogen *Create Your Own Secret Language: Invent Codes, Ciphers, Hidden Messages, and More*.

Der findes et regulært sprogkursus for dem, der ønsker at lære det kunstige sprog valyrisk.

Begejstrede fans

Det kan virke som en meget omstændelig måde at opnå autenticitet på i en fjernsynsserie ved at konstruere et fiktivt sprog, men begejstrede fans forsøger ligefrem at lære sig *valyrisk* via kurser på læringsportalen Duolingo, hvor der er nogenlunde lige mange, der lærer dansk og *valyrisk*.

Folket, historien, kulturen og lyden af sproget er måske det, de begejstrede tilhængere af *dothraki* og andre fiktive sprog får i virtuel form i serierne, og de kan uden tvivl kommunikere med andre fans på nettet eller på særlige mødesteder og få øvet sig i sproget. Det ser altså ud til, at de fiktive sprog virker.

Ikke et ord om mink

Analyse af socialdemokratisk spin

Af Karin Louise Sigurskjold

Det engelske verbum *to spin* betyder i sportens verden at give en bold en rotation, en skruining, der gør dens retning uforudsigelig for modstanderen. Et spin gør det vanskeligt at slå bolden kraftfuldt og præcist tilbage eller blot at gribe den.

En *spindoktor* er en ekspert, der rådgiver politikere om at bruge spin i sin kommunikation og reagere på andres spin.

Kampen om vælgerne

Den strategiske målgruppe for politiske kampagner er de vælgere, der er i tvivl om, hvem de skal stemme på. Spindoktorerne arbejder på at skrue en argumentation sammen, så den får medlemmerne i bestemte målgrupper til at stemme på bestemte partier.

Mette Frederiksens regering bruger rigtig mange penge på spindoktorer. I december 2021 kunne BT afsløre, at det avisen kalder "den nuværende regerings skatteyderbetalte spinhær" koster over 22,5 millioner kroner om året, og at hver enkelt af spinhærens spindoktorer tjener mellem 700.000 og 1,2 millioner kroner om året plus pension.

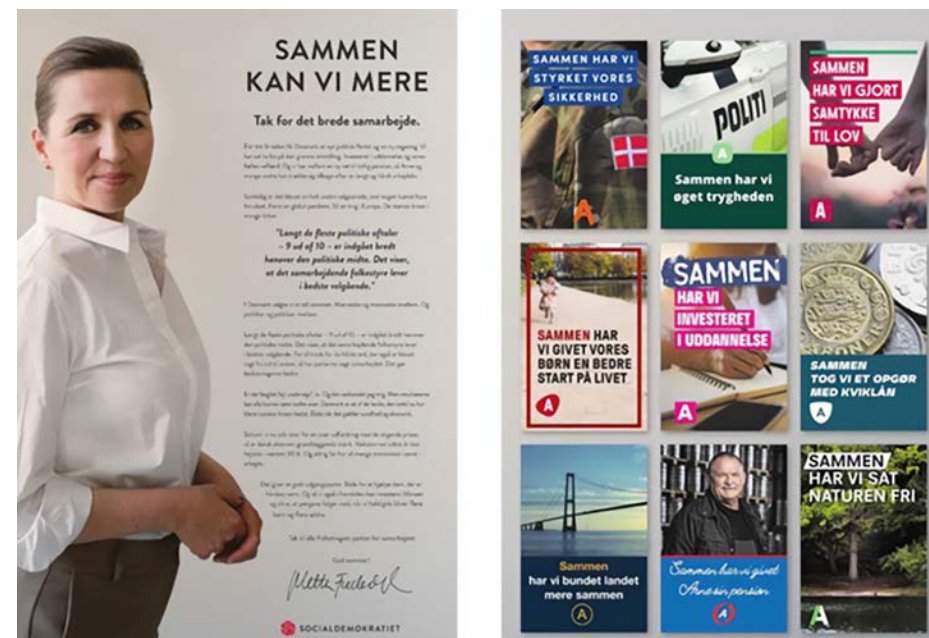
Spindoktorerne er i høj grad sprogarbejdere, der ved hjælp af fokusgrupper og meningsmålinger udarbejder tekster, der indgår i planer for, hvordan Socialdemokratiet kan beholde regeringsmagten.

Strategisk valgt tidspunkt

At spindoktorerne anvender metoder fra den kommercielle markedsføring, var Socialdemokratiets 2-siders store annonce på siderne 2 og 3 i Berlingske og tirsdag den 28. juni 2022 et godt eksempel på: Annoncen blev også bragt i de fleste andre landsdækkende aviser. Overskriften lød *Sammen kan vi mere. Tak for det brede samarbejde.*

Strategisk nyhedsplacering er et væsentligt element i politisk spin. Annoncen kom i avisen lige før Minkkommissionen skulle fremlægge sin undersøgelse af, hvorvidt regeringens ordre til at aflive alle mink i Danmark den 3. november 2020, var i modstrid med lovgivningen eller ej. Spørgsmålet om regeringens eventuelle lovbrud vil sandsynligvis have indflydelse på opbakningen til partiet ved et kommende valg.

Annoncen fremstiller Mette Frederiksen som dygtig og handlekraftig, samarbejdsvillig, menneskelig og rummelig. Der ser ud til, at spindoktorerne med annoncen ønsker at skaffe nye vælgere blandt læserne til Socialdemokratiet ved det kommende folketingsvalg og at appellere til et øget samarbejde mellem partierne omkring midten i dansk politik.

Socialdemokratiet havde den 28. juni 2022 denne to sideres-annonce i Berlingske.

Sammen kan vi mere

Spindoktorerne lægger ud med en redegørelse for de positive resultater, regeringen har opnået i de tre år, den har siddet ved magten:

Vi har sat turbo på den grønne omstilling. Investeret i uddannelse og vores fælles velfærd. Og vi har indført en ny ret til tidlig pension, så Arne og mange andre kan trække sig tilbage efter et langt og hårdt arbejdsliv.

Afsenderspin

Sprogtonen i annoncen er gennemført uformel. Spindoktorerne lader Frederiksen henvende sig personligt til læserne i et naturligt, talesprogsnært sprog.

Det personlige pronomen *vi* kan bruges på flere måder. Her betyder spindoktorernes *vi* Mette Frederiksen og den socialdemokratiske regering.

Vendingen *at sætte turbo på* er moderne talesprog, og sætningsstrukturen er en kort og simpel hovedsætning, men i stedet for at forbinde det efterfølgende til sætningen (og investeret i uddannelse og vores fælles velfærd), sættes der punktum, og *vi har* underforstås. Dette gør sætningerne punkttagtige og lette at læse. Den sidste sætning indledes med et *Og* efter et punktum, hvilket også er et talesprogstræk.

Til sidst følger en ledsætning, der angiver følgervirkningerne for en nedslidt arbejder med navnet Arne, som spindoktorerne opfandt i januar 2019 i forbindelse med lanceringen af Socialdemokratiets modsvar til Den blå bloks seniorension.

Navnet Arne forudsættes at kunne identificeres med en nedslidt arbejder. Faktisk er der langt flere cirka 60-årige nedslidte arbejdere i dagens Danmark, der hedder Brian, Linda eller Mohammed, end personer, der bærer det oldnordiske navn Arne, som betyder ørn, men spindoktorerne har muligvis ikke brudt sig om de konnotationer, der følger med de mere frekvente navne.

Billeder og tekst

På avisannoncens højreside ses ni fotos, der illustrerer Socialdemokratiets mærkesager og slogans. Teksterne til otte af de ni billeder begynder med *Sammen har vi*, hvor *vi* er regeringen og de politiske partier, der har samarbejdet med den.

Billederne er nøje udvalgt: Der appelleres til nationalfølelsen, når der er et billede af en dansk soldat i uniform med Dannebrog på skulderen og sloganet: *Sammen har vi styrket vores sikkerhed*, og til tryghedsfølelsen, når et nærbillede af en politibil ledsages af teksten: *Sammen har vi øget trygheden*. Med Mette Frederiksen ved roret, kommer vi alle trygt i havn. Det store A er med overalt, så læserne kan se, hvor krydset skal sættes.

Vanskelige vilkår

Disse goder har Socialdemokratiet under Mette Frederiksen opnået på trods af meget væsentlig modgang, fortsætter annoncen: *Først en global pandemi. Så en krig i Europa. De største kriser i mange årtier.*

Samarbejde og hårde ord

Dernæst følger lidt ros til danskerne for vores måde at reagere på under pandemien: *I Danmark valgte vi at stå sammen. Menneske og menneske imellem. Og politiker og politiker imellem.*

Sprogligt bruges det personlige pronomen *vi* her i en anden betydning. Før stod *vi* for regeringen. Nu bruges *vi* om alle danskere, inklusive Mette Frederiksen selv.

Mette Frederiksen overraskede i sin Grundlovstale med at opfordre til et fremtidigt regeringssamarbejde hen over midten. Denne tanke ser hun ikke ud til at have sluppet. Men læg mærke til, at denne insisteren på bredt samarbejde står i direkte modstrid med oppositionens konstante protester mod at blive holdt uden for i vigtige møder og beslutninger, og med hvad oppositionen kalder Mette Frederiksens *magtfuldkommenhed*. Det er nok *de hårde ord*, hun nævner. Det er en del af spin kun at sige den del af sandheden, der gavner en selv, og så udelade resten.

Bagatellisering og udeladelser

Nu følger der nogle interessante udeladelser:

Er der begået fejl undervejs? Ja. Og det vedkender jeg mig. Men resultaterne bør alle kunne være stolte over. Danmark er et af de lande, der indtil nu har klarer coronakrisen bedst. Både når det gælder sundhed og økonomi.

Det kan være svært at indrømme, at man har begået fejl, men det er at bagatellisere sandheden, når en statsminister, der har begået noget, der kan ende med en rigsretssag, omtaler det som *at begå fejl undervejs*.

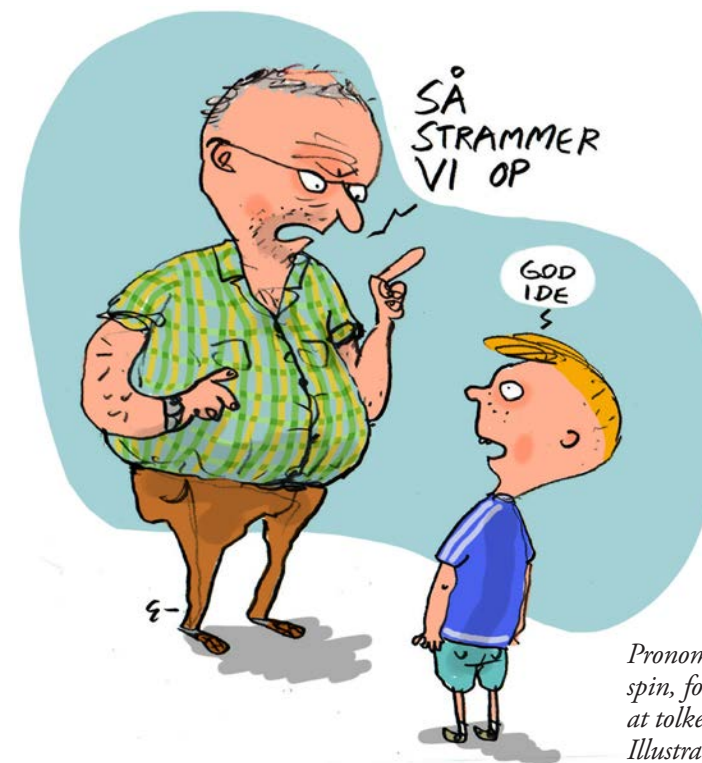
Mette Frederiksen besvarer selv sit spørgsmål med det bekræftende *Ja. Og det vedkender jeg mig*. Nu taler hun i første person om sig selv. Som statsminister må hun tage ansvaret for, at der er sket fejl. Hvilke fejl undlader hun dog at nævne og henleder opmærksomheden på de positive resultater.

Udfordringer og fremtidsvisioner

De stigende priser er en svær udfordring, men dansk økonomi er grundlæggende stærk. Væksten var sidste år den højeste i næsten 30 år. Og aldrig før har så mange mennesker været i arbejde.

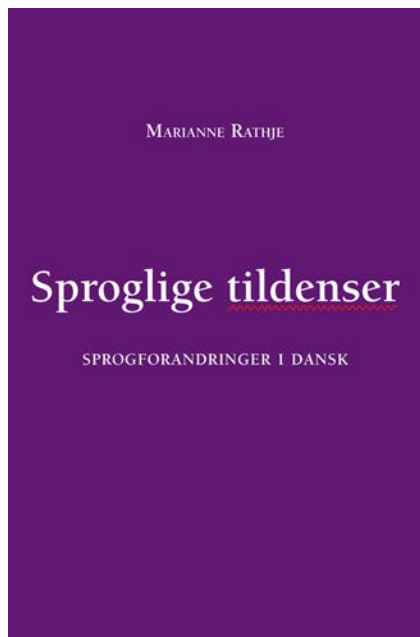
Det giver et godt økonomisk udgangspunkt til at hjælpe dem, der er hårdest ramt. Og så vi også i fremtiden kan investere i klimaet og sikre, at pengene følger med, når vi heldigvis bliver flere børn og flere ældre.

Læseren har ikke megen mulighed for at vide, om den økonomiske vækst er den højeste i 30 år, og både økonomisk vækst og arbejdsløshedstal afhænger også af de økonomiske konjunkturer i verden generelt. Det benægtes heller ikke, men i sammenhængen forstås det som Socialdemokratiets fortjeneste. At bruge ordet *udfordring* i stedet for *problem* er typisk for spin, der ønsker at nedtone det negative.

Pronomenet vi er velegnet i spin, fordi det kan være uklart at tolke, hvem det refererer til. Illustration af Gert Ejton.

Anmeldelser

Sproglige tildenser

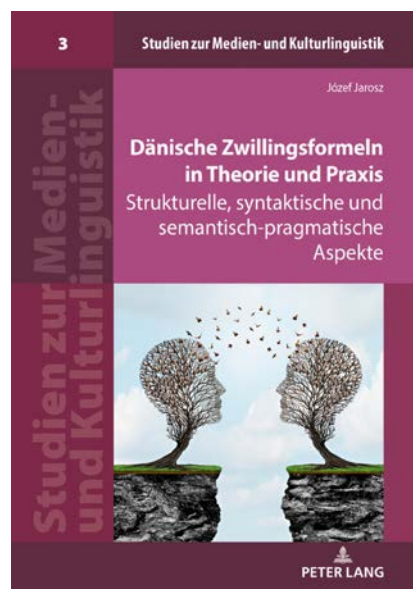
Seniorforsker i Dansk Sprognævn, Marianne Rathje, skriver hver mandag en klumme i dagbladet Politiken om det danske sprog. I bogen *Sproglige tildenser. Sprogforandringer i praksis* bringes en række af disse ofte ganske underholdende klummer. Bogens titel er ganske sigende for tendensen i Marianne Rathjes klummer. Hun elsker at provokere med at finde et eller andet, som virker helt forkert og så udråbe det til at være en sprogforandring som altså udtalen af ordet tendens som *tildens*. I *Sprogkræsen* kender vi hende også fra artiklen *Drop nu den misforståelse: Sgu ER et bandeord* i nr. 2 fra marts 2019.

Marianne Rathje: *Sproglige tildenser. Sprogforandringer i praksis*. Syddansk Universitetsforlag, 2022, 144 sider, pris 184 kr.

Danske tvillingeformler

Den polske lingvist Józef Jarosz er kendt af *Sprogkræsen*'s læsere for sine artikler *I huj og hast*. *Danske tvillingeformlers oprindelse og struktur* i *Sprogkræsen* 4, og *Det er ikke hip som hap, hvad der kommer først og sidst*. *Principper for vellyd samt Semantiske regler for ordenes rækkefølge i tvillingeformler* i *Sprogkræsen* 5 fra 2019. Eksemplerne herfra indgår nu i et større studie, som udkom i juni 2022 på det tyske, videnskabelige forlag, Peter Lang.

Józef Jarosz: *Dänische Zwillingsformeln in Theorie und Praxis. Strukturelle, syntaktische und semantisch-pragmatische Aspekte*, Peter Lang i juni 2020, pris 59,95 euro.

Er du sprogkræsen? Lidt om at være høflig på dansk

Af Michael Falkendorf

Selvom vi ikke har et høflighedsord på dansk, kan vi godt være høflige alligevel. På engelsk kan man sige *please*, på tysk *bitte* og på tyrkisk *lütfen*. *Gerne* er nok det ord, der kommer nærmest et udtryk for høflighed. Men *gerne* kan også bruges til en masse andet. Det kan f.eks. også udtrykke normalitet og villighed: *Jeg spiser gerne kold mad om søndagen*. Men jeg vil her fokusere på, hvordan man udtrykker høflighed mundtligt og skriftligt på dansk. Her har jeg fokuseret på at ændre en fremsættende sætning (et krav) med ganske få midler.

Høflighed er jo en manipulerende faktor, idet man er høflig for at opnå noget: velvilje, penge, job, hjælp. Egentlig starter høfligheden med et krav eller et ønske: F.eks. siger barnet: *Jeg vil have en is*, eller den ansatte: *Jeg vil have lønforhøjelse*. Men det er ikke sikkert, forældrene eller chefen er indstillet på at honorere et ønske, der ikke anerkender deres magtposition. Og det ved den taktiske person godt, så derfor er der behov for høflighed, nogle ville kalde det respekt, for at få kravet til at lyde som et ønske og dermed få placeret sig selv under den person, der har mulighed for at indfri kravet/ønsket. Det er andre tider nu, men i min barndom fik jeg ikke nogen is, hvis jeg bare stillede kravet: *Jeg vil have ...* Og lur mig, om ikke det er det samme ude på arbejdsmarkedet nu. Man opnår kun uvilje.

Så *Jeg vil have en is*, blev modificeret til: *Jeg vil gerne have en is*. *Gerne* er et adverbium, og det kan gradbøjes til: *hellere, helst*, når man bruger det til at sammenligne muligheder. Det kunne jo være, at jeg hellere ville have en sodavand eller helst have et glas vin.

Høfligheden kan også bestå i at gøre kravet til et spørgsmål: *Må jeg få en is?*, som så kan gøres høfligere: *Må jeg gerne få en is?* Hvis vi så gør spørgsmålet negativt: *Må jeg ikke gerne få en is?* er det svært at sige nej. Andre eksempler kan være: *Vil du ikke gerne hjælpe mig?*, *Må jeg ikke gerne låne din cykel?* Som man kan se, spiller modalverberne en rolle, når der skal manipuleres, for de kan også udtrykke et fremtidigt ønske i deres datidsform. Der er en gradsforskel mellem at sige: *Jeg vil gerne have en is*, og *Jeg ville (så) gerne have en is*. Men her duer sætningen ikke som en høflig forespørgsel. *Ville jeg gerne have en is?* lyder, som om man er dybt senil og ikke kan huske, hvad ens behov gik ud på.

Så selvom vi ikke har noget høflighedsord på dansk, kan vi altså godt være høflige alligevel.

Den Danske Sprogkreds' program

oktober 2022 - april 2023

Fredag den 14. oktober	Kulturnatten i København i samarbejde med Christa Pålsson kl. 18-23 og Thomas Klemann, Boghandleren Klingbjerg, Sankt Peders Stræde 51.
Fredag den 4. til søndag den 6. november	Bogforum. Præsentation af bøger om ordsprog og faste vendinger. Stand C3-038.
Fredag kl. 13	Show med skuespilleren Steffen Sommerstedt om danske ordsprog fra <i>Hver fugl synger med sit næb</i> på Bellascenen.
Onsdag den 16.11. kl. 19	Bertel Haarder fortæller om sit forhold til det danske sprog.
Lørdag den 3. og søndag den 4. december kl. 10-16	Sprogkredsen deltager med bøger om ordsprog og faste vendinger i julemarkedet på Engestofte Gods, Søvej 10, 4930 Maribo.
Onsdag den 7. december kl. 19	Julearrangement på Kulturstationen i Vanløse.
Tirsdag den 17. januar	Nytårskur i Den Danske Sprogkreds på Kulturstationen i Vanløse.
Tirsdag den 21. februar kl. 19	Den Internationale Modersmålsdag på Kulturstationen i Vanløse.
Onsdag den 19. og torsdag den 20. april	LærFest i Aarhus.

Herudover afholdes løbende medlemsmøder og møder i Sprogkredsens arbejdsgrupper.

Medlemskab i Den Danske Sprogkreds koster 250 kr. om året og inkluderer fire numre af *Sprogkræsen*, et eksemplar af Sprogkredsens årlige udgivelse og gratis adgang til kredsens arrangementer. Et abonnement på *Sprogkræsen* koster 300 kr. pr. år.

Alle Sprogkredsens udgivelser kan bestilles på Sprogkredsens hjemmeside.

Den Danske Sprogkreds
Herlufsholmvej 11, 2720 Vanløse, 26 71 78 37
www.DenDanskeSprogkreds.dk / Facebook: Den Danske Sprogkreds